

ЗАНЯТТЯ 15: ХТО ТАКІ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ?

Аркуш 8

Занурення

Вправа 1. Мовчазне споглядання валізи. Візуальна медитація

Дії вчителя/вчительки:

- "Уявіть, що це ваша валіза. Куди вона могла б вас везти? Що могло б бути всередині?"
- Даємо час на особисті роздуми

Дії учнівства:

- Споглядають валізу мовчки
- Створюють власні асоціації
- Можуть закрити очі і уявляти
- Не обов'язково ділитися думками

Орієнтовні відповіді:

- "Валіза виглядає важкою і важливою"
- "Схожа на валізу, яку беруть у довгу дорогу"
- "Нагадує мою валізу, коли ми переїжджали"
- "Там могли б бути найцінніші речі"
- "Може, хтось пакує найважливіше?"

Вправа 2. Перше враження. Асоціативний потік

Дії вчителя/вчительки:

- "Перше слово, яке спадає на думку, коли дивишся на цю валізу?"
- "Яке відчуття викликає у вас ця валіза: радість, тривогу, цікавість?"
- "На що схожа ця валіза? На якого звіра, предмет, ситуацію?"

Дії учнівства:

- Діляться першими враженнями
- Називають асоціації
- Виражають відчуття одним словом
- Можуть малювати символи

Орієнтовні відповіді:

- "Подорож", "дім", "надія", "зміни"
- "Тривога і очікування разом"
- "Як черепаха з домом на спині"
- "Як скарбничка з таємницями"
- "Нагадує початок нової історії"

Вправа 3. Валіза-час. Експеримент з часом

Дії вчителя/вчительки:

- "Подивіться на валізу ще раз. Коли вона могла бути зібрана: вранці, вдень, вночі?"
- "Чи вона зібрана поспіхом чи ретельно?"
- "Що розкаже нам про людину те, як зібрана ця валіза?"

Дії учнівства:

- Аналізують "настрій" валізи
- Створюють гіпотези про обставини
- Звертають увагу на деталі
- Розвивають спостережливість

Орієнтовні відповіді:

- "Зібрана старанно, з любов'ю"
- "Мабуть, збиралася не поспіхом"
- "Людина знала, що їде надовго"
- "Можливо, це перша важлива подорож"
- "Хтось дуже дбайливо все склав"

Дослідження

Вправа 4. Візуальне мислення. Читаємо валізу

Дії вчителя/вчительки:

- "Що ви бачите на цьому аркуші?"
- "Розгляньте валізу детально. Які частини валізи ви помічаєте?"
- "Що може відбуватися з цією валізою? Де вона може зараз бути?"
- "Що дає вам таку думку? На що ви звертаєте увагу?"

Дії учнівства:

- Описують візуальні елементи
- Висувають гіпотези про ситуацію
- Обґрунтовують свої думки

- Слухають версії однокласників

Орієнтовні відповіді:

- "Валіза з ручками і колесами, готова до подорожі"
- "Схожа на сучасну валізу для поїздок"
- "Може бути в аеропорту, на вокзалі, вдома"
- "Ручки показують, що її легко возити"
- "Колеса означають, що подорож довга"

Вправа 5. Читання тексту. Дослідження понять

Дії вчителя/вчительки:

- Читаємо разом текст на аркуші: "Хто такі переселенці? Чи можемо ми порівняти людину-переселенця та рослину, яку пересадили? Кого називають мігрантами та емігрантами? А серед птахів?"
- "Які слова вам знайомі, а які нові?"
- "Чому авторка порівнює людей з рослинами і птахами?"

Дії учнівства:

- Слухають і читають текст
- Ідентифікують знайомі/незнайомі поняття
- Обговорюють порівняння
- Ставлять питання

Орієнтовні відповіді:

- "Переселенці — це люди, які переїхали"
- "Мігранти — це ті, хто мандрує між країнами"
- "Емігранти — хто виїхав зі своєї країни"
- "Рослини теж можуть "переселятися""
- "Птахи — природні мігранти"

Вправа 6. Філософські питання допитливої дитини. Порівняння видів

Дії вчителя/вчительки:

- "А чи потрібна рослинам віза для переїзду в новий сад?"
- "Чи мають птахи громадянство тієї країни, де народилися?"
- "Якщо дерево виросло з насінини, що прилетіла з іншої країни, де його батьківщина?"
- "Чи можуть хмари бути переселенцями?"
- "Що спільного між перелітними птахами і людьми-мандрівниками?"

Дії учнівства:

- Міркують над незвичайними питаннями
- Шукають зв'язки між природою і людським досвідом
- Розвивають абстрактне мислення
- Сміються і дивуються

Орієнтовні відповіді:

- "Рослинам не потрібна віза, але їм потрібен підходящий ґрунт"
- "Птахи вільні, у них немає кордонів"
- "Дерево належить до землі, де виростало"
- "Хмари завжди мандрують, це їхня природа"
- "І птахи, і люди шукають кращі місця для життя"

Вправа 7. Метафоричне дослідження. Валіза як символ

Дії вчителя/вчительки:

- "Якби ця валіза видавала звуки, які б це були звуки?"
- "Якого кольору почуття у цієї валізи?"
- "Якби валіза могла розповісти свою історію, що б вона сказала?"
- "На який час року схожа ця валіза?"

Дії учнівства:

- Створюють синестетичні образи
- Розвивають метафоричне мислення
- Озвучують емоційний тон
- Фантазують і творять

Орієнтовні відповіді:

- "Звук коліщаток по дорозі, шурхіт одягу"
- "Сині і сірі кольори надії"
- "Валіза б сказала: "Я допомагаю знайти новий дім""
- "Схожа на весну: час змін і нових початків"
- "Як осінь: час збирати все найважливіше"

Вправа 8. Особистісні зв'язки. Власний досвід переселення

Дії вчителя/вчительки:

- "Чи доводилося вам збирати валізу для довгої подорожі? Що ви відчували?"
- "Що найважче залишити, коли переїжджаєш?"
- "Що найлегше взяти з собою в будь-яку подорож?"
- "Чи може людина відчувати себе вдома в новому місці? Що для цього потрібно?"

Дії учнівства:

- Діляться особистим досвідом (за бажанням)
- Рефлектують над власними переїздами
- Ідентифікують важливі цінності
- Підтримують одне одного

Орієнтовні відповіді:

- "Коли ми переїжджали, я хвилювався за іграшки"
- "Найважче залишити друзів"
- "Сім'я завжди з тобою"
- "Дім там, де люблять"
- "Спогади завжди можна взяти з собою"

Вправа 9. Сучасні українські зв'язки. Наші переселенці

Дії вчителя/вчительки:

- Цікавий факт: український режисер Олег Сенцов після звільнення з російської в'язниці у 2019 році продовжує знімати фільми про Україну, а зараз захищає країну як військовий. Він каже: "Україну можна носити в серці, незалежно від того, де ти живеш" Що означає "носити країну в серці"?
- Багато українських дітей зараз живуть у різних країнах світу. Що їх об'єднує, незважаючи на відстань?

Дії учнівства:

- Обговорюють зв'язок з Україною
- Розмірковують про ідентичність
- Діляться власним досвідом життя в діаспорі
- Підтримують одне одного

Орієнтовні відповіді:

- "Україну в серці — це мова, пісні, традиції"
- "Мова як валіза з скарбами"
- "Українські діти всюди мріють про мир"
- "Спільні спогади про смак борщу і вареників"
- "Прапор у кімнаті як частинка дому"

Методичний коментар

Для 9-11 років. Фокус на конкретних образах валізи, простих порівняннях з тваринами і рослинами. Більше ігрових елементів і візуальних асоціацій.

Для 12-13 років. Поглиблення понять мігрант/емігрант, обговорення відмінностей. Порівняння з природними процесами міграції.

Для 14-15 років. Філософські роздуми про ідентичність, приналежність, культурні корені. Дискусія про глобалізацію та культурне різноманіття.

Творчість

Вправа 10. Варіанти творчих завдань (діти обирають)

Варіант А. Моя валіза ідентичності

Намалюй або створи колаж своєї власної "валізи ідентичності". Що ти покладеш туди — не речі, а частинки себе, які завжди береш з собою?

Варіант Б. Діалог валіз

Створи діалог між валізою, яка вже багато подорожувала, і новою валізою, що готується до першої подорожі. Про що вони розмовляють?

Варіант В. Валіза майбутнього

Намалюй валізу, яка буде потрібна людям через 100 років. Що в ній буде? Як вона виглядатиме? Куди возитиме людей?

Варіант Г. Валіза спогадів

Створи валізу, яка зберігає не речі, а спогади. Які спогади ти б зберіг у такій валізі? Як вони могли б виглядати?

Методичний коментар

Для 9-11 років. Більше малювання і колажування, конкретні предмети у валізі, кольорові символи.

Для 12-13 років. Поєднання візуального і письмового, метафоричні предмети, початок абстрактного мислення.

Для 14-15 років. Складніші концепції, есе про ідентичність, мультимедійні проекти, філософські роздуми.

Рефлексія

Вправа 11. Особиста рефлексія. Мовчазне осмислення

Дії вчителя/вчительки:

- "Закрийте очі і згадайте все заняття. Що найбільше вас зачепило?"
- "Подумайте: що нового ви дізналися про себе?"
- "Яке питання у вас з'явилося після сьогоднішнього заняття?"
- Даємо 3-5 хвилин на особисті роздуми

Дії учнівства:

- Рефлексують мовчки
- Усвідомлюють власні відкриття
- Формулюють нові питання
- Готуються до обміну (за бажанням)

Орієнтовні відповіді:

- "Зрозумів, що дім — це не тільки будинок"
- "Подумав про те, що залишив би у валізі"
- "Цікаво, як почувають себе рослини на новому місці"
- "Хочу дізнатися більше про птахів-мігрантів"
- "Здивувався, скільки всього можна взяти в серці"

Вправа 12. Спільне коло. Добровільний обмін

Дії вчителя/вчительки:

- "Хто хоче поділитися одним відкриттям з сьогоднішнього заняття?"
- "Можна поділитися словом, малюнком, жестом, звуком"
- "Можна просто сказати "пас" і це теж буде вашою відповіддю"

Дії учнівства:

- Діляться добровільно
- Слухають одне одного уважно
- Підтримують атмосферу довіри
- Поважають право на мовчання

Орієнтовні відповіді:

- "Валіза як символ надії"
- "Зрозумів різницю між мігрантом і емігрантом"
- "Подумав про свою бабусю, яка теж переїжджала"
- "Цікаво було порівнювати людей і птахів"
- "Хочу створити справжню валізу спогадів"

Вправа 13. Валізка додому. Експерименти на вибір

Дії вчителя/вчительки:

- "Обирайте експеримент, який вам цікавий. Це не обов'язково, але може бути захоплюючим!"

Дії учнівства:

- Обирають експеримент за інтересом
- Можуть обрати кілька або жодного
- Планують виконання протягом тижня
- Готуються поділитися на наступному занятті

Варіанти експериментів:

Сімейні дослідження:

- "Мандрівка в сімейні валізи". Попроси батьків розповісти про їхні найважливіші переїзди
- "Валізи на фото". Знайди валізи на чорно-білих фото та дізнайся (або запропонуй), якого вони були кольору

Цифрові експерименти:

- "Віртуальна валіза". Створи цифровий колаж речей, які б взяв у подорож у часі
- "Відеоінтерв'ю". Запитай у дорослих, що означає для них поняття "дім"

Дослідницькі місії:

- "Міграція в мікрорайоні". Досліди, звідки приїхали твої сусіди
- "Подорожі рослин". Вивчи, які рослини у твоєму дворі "іммігранти" з інших країн

Філософські експерименти:

- "Питання переселенцям". Складі 5 цікавих питань, які б хотів поставити дитині-переселенцю
- "Якби я був птахом". Придумай історію про перелітного птаха, який шукає новий дім

Творчі практики:

- "Справжня валіза спогадів". Створи фізичну валізу/коробку зі спогадами
- "Малюнки-карти". Намалюй карту своїх життєвих мандрівок (навіть у межах міста)

СКЛАДНІ СИТУАЦІЇ ТА РЕАКЦІЇ

Ситуація. Дитина розповідає про травматичний досвід переселення

Реакція. "Дякую, що довіряєш нам свою історію. Це дуже мужньо з твого боку". Не заглиблюємося в деталі травми. Підкреслюємо силу і стійкість дитини. Пропонуємо підтримку після заняття

Альтернатива. "Можемо поговорити про це після уроку, якщо хочеш"

Ситуація. Дитина каже, що не хоче бути переселенцем/мігрантом

Реакція. "Це цілком зрозуміло. Багато людей воліє жити на одному місці". "Кожен має право на власні мрії і бажання". "Можливо, ти будеш тим, хто допомагає іншим знайти дім у твоєму місті".

Альтернатива. Обговорюємо цінність осілості і стабільності

Ситуація. Конфлікт між дітьми щодо кращості/гіршості міграції

Реакція. "Цікаво, що у вас різні думки. Це природно". "Кожна ситуація унікальна. Немає універсально правильних рішень". "Що спільного між вашими позиціями?"

Альтернатива. "Знайдімо, що об'єднує всіх людей, незалежно від того, де вони живуть"

ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ/ВЧИТЕЛЬКИ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ (простою мовою)

Переселенці

Люди, які переїхали з одного місця в інше для постійного проживання. Це може бути переїзд в межах країни або в іншу країну.

Дітям: "Переселенці — це люди, які знайшли новий дім, але пам'ятають про старий"

Мігранти

Люди, які регулярно переміщаються між різними місцями. Слово походить від латинського "migrare" - мандрувати.

Дітям: "Мігранти — це люди-мандрівники, які можуть жити то тут, то там"

Емігранти

Люди, які виїхали зі своєї батьківщини. Слово складається з "е" (з, із) + "мігрант".

Дітям: "Емігрант — той, хто поїхав зі своєї країни шукати нову"

Іммігранти

Люди, які приїхали в нову країну. Слово складається з "ім" (в, до) + "мігрант".

Дітям: "Іммігрант — той, хто приїхав жити в нову країну"

Біженці

Люди, які змушені покинути дім через небезпеку, війну або переслідування.

Дітям: "Біженці — це люди, які поїхали з дому не тому, що хотіли, а тому, що мусили"

Історичні постаті-мігранти

Іван Айвазовський (Ованес Айвазян)

- Син вірменського крамаря, який переселився до Криму з Галичини
- Став всесвітньо відомим мариністом
- Володів українською мовою, малював українські пейзажі
- *Для дітей:* Приклад того, як діти переселенців можуть стати гордістю нової батьківщини

Казимир Малевич

- Народився в Києві в польській родині
- Створив "Чорний квадрат"
- *Для дітей:* Показує, як культури змішуються і створюють щось нове

ДОДАТКОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Для молодшої групи (9-11 років)

Про природу:

- Чи змінюються птахи, коли прилітають в нові краї?
- Як рослини "пакують валізи" насінням?
- Які тварини є найкращими мандрівниками?

Про людей:

- Що може бути спільного у всіх дітей світу?

- Як можна знайти друзів у новому місці?
- Що робить місце домом?

Для середньої групи (12-13 років)

Про культуру:

- Як різні культури збагачують одна одну?
- Чи може людина мати дві батьківщини?
- Як зберегти традиції в новому місці?

Про сучасність:

- Чому сьогодні люди більше мандрують, ніж раніше?
- Як інтернет змінив міграцію?
- Що означає бути "громадянином світу"?

Для старшої групи (14-15 років)

Про ідентичність:

- Як формується культурна ідентичність у переселенців?
- Чи можлива "змішана ідентичність"?
- Як міграція впливає на світогляд?

Про майбутнє:

- Як буде виглядати міграція через 50 років?
- Чи зникнуть кордони в майбутньому?
- Як штучний інтелект вплине на мобільність людей?